

KUR'ÂN'A GÖRE İSLÂM VE MÜSLÜMAN

Doç. Dr. İsmail Karagöz*

Yer yüzünün halffesi olarak yaratılan insan; temiz hava, su, gıda ve belirli bir sıcaklığa muhtaç olduğu gibi akıl, vicdan, peygamber ve ilâhî bir kitabın rehberliğine de muhtaçtır. Yüce Allah, insanın muhtaç olduğu temiz hava, su ve gıda maddelerini kâinatta yeterince var ettiği ve dünyayı insanın yaşayabileceği bir sıcaklıkta yarattığı gibi insana akıl ve vicdan vermiş, onu bir takım duygu ve yeteneklerle donatmıştır. Önder ve rehber olması için de ilk insandan itibaren peygamberler görevlendirmiş ve onlara kitaplar vermiştir. Peygamberleri ve kitapları vasıtasıyla insanların dünya ve âhiret mutluluğunu sağlayabilecekleri hak dinin inanç esaslarını, ibadet ve ahlâk kurallarını bildirmiştir.

İlk peygamber Âdem (a.)'dan son peygamber Muhammed (a.)'a kadar Allah'ın gönderdiği hak din tektir. Bu hak dinin adı İslâm, bu dini kabul edenler de müslümandır.

Hak din İslâm'ın son kitabı Kur'an'dır. Kur'an, İslâm'ın temel kaynağı ve dayanağıdır. Son Peygamber Muhammed'in (a.), sünneti de İslâm'ın ikinci ana kaynağıdır.

İslâm'ı doğru bir şekilde tanıyabilmek için Kur'an ve Sünneti iyi anlamak gerekir.

Sistemler, talimatlar, fikirler ve duygular kavramlarla ifade edilir. Bir fikri, bir duyguyu, bir sistemi ve bir talimatı doğru anlayabilmek için bunların ifade edildiği kavramları iyi anlamak gerekir. Kavramların farklı anlaşılması, o fikrin, o sistemin, o duygunun ve o talimatın da farklı anlaşılmasına sebep olur. Doğru anlayabilmek için, kavramları kullanıldıkları sistemden koparmadan, anlamlarını değiştirmeden almak ve kavramlara sonradan yeni anlamlar yüklememek gerekir.

Biz bu çalışmamızda "İslâm" ve "Müslüman" kavramlarını tahlil etmeye çalışacağız.

I. KAVRAM OLARAK İSLÂM

1. Sözlük Anlamı

"Ayıp, noksan ve âfetlerden uzak olmak, kurtulmak, emniyet ve güvende olmak" anlamlarındaki "selâm" ve "selâmet" ile "anlaşmak ve barışmak" anlamındaki "silm" kökünden gelen "İslâm" kavramı, mastar olarak sözlükte; "itaat etmek, boyun eğmek, teslim olmak, teslim etmek, ısmarlamak, selam akdi yapmak, barışmak,

* Diyanet İşleri Başkanlığı Müfettişi.

sulh yapmak ve müslüman olmak”; isim olarak, “Allah’ın peygamberleri vasıtasıyla insanlara gönderdiği, ilkeleri ve içeriği vahiy ile belirlenen, tevhid esasına dayalı hak din” anlamındadır.

Sözlükte; “âmirin emir ve yasaklarına itiraz etmeden boyun eğen, teslim olan, selem akdi yapan, ayıp ve kusurlardan uzak olan ve barış yapan” anlamına gelen “*Müslim*” kavramı ise, din ıstılahında İslâm’ı hak din olarak kabul eden kimseye denir¹.

2. Kur’ân’daki Anlamı

İslâm ve müslüman kavramlarını iyi anlayabilmek için kök anlamlarının bilinmesi gerekir. “Silm” kökünden Kur’ân’da farklı anlamlarda bir çok kelime kullanılmıştır.

* *Silm* ve *selm* kelimeleri, barış²,

* *Selem* kelimesi, barış³ ve teslim olmak⁴,

* *Sâlim* kelimesi, sağlam olmak⁵,

* *Selleme* kelimesi; sağlam olmak⁶ kurtarmak⁷ teslim etmek⁸, teslim olmak⁹ ve esenlik dilemek¹⁰,

* *Selâm* kelimesi; selam¹¹, İslâm¹², esenlik, barış, huzur, cennet¹³, güven¹⁴, ayıp ve noksanlıklardan salim olan, zulümden selamette olan ve selamet veren¹⁵, Allah’ın ismi,

* *Selîm* kelimesi, müslüman¹⁶,

* *Eslime* kelimesi¹⁷; teslim olmak¹⁸, teslim etmek, ihlâşlı, samimi ve müslüman olmak¹⁹,

* *İslâm* kelimesi; müslüman olmak²⁰,

Anlamlarında kullanılmıştır. İslâm kelimesi aynı zamanda hak dinin adıdır²¹. Görüldüğü üzere *İslâm* kavramının kök anlamı; barış, esenlik, huzur, ayıp ve noksanlar-

dan beri olma, teslimiyet ve ihlas manalarında odaklanmaktadır.

II. DİN OLARAK İSLÂM

Yukarıda beyan ettiğimiz gibi *İslâm*, Âdem peygamberden itibaren Allah tarafından gönderilen ve peygamberler tarafından insanlara tebliğ edilen tevhid esasına dayalı hak dinin adıdır. “*Allah katında din ancak İslâm’dır*” (3/19)* ayeti bu gerçeğin ifadesidir.

Yahudiler Üzeyir peygambere, Hıristiyanlar İsa peygambere Allah’ın oğlu demek (9/30) suretiyle tevhid inancından sapmışlar-

1 İbn Faris, *Mu’cemü Makâyisi’l-Lüğa*, III, 90. Kahire, 1948. İbn Manzûr, *Lisânü’l-Arab*, XII, 295. Beyrut, 1956. Asım Efendi, *Kamus Tercümesi*, IV, 340. Levis Me’lûf, *el-Müncid*, s. 347.

2 Mesela bkz. Bakara, 2/208, Enfal, 8/61, Muhammed, 47/35.

3 Mesela bkz. Nisa, 4/90-91.

4 Mesela bkz. Nahl, 16/28, 87; Zümer, 39/29.

5 Mesela bkz. Kalem, 68/43.

6 Mesela bkz. Nur, 24/27, 61.

7 Mesela bkz. Enfal, 8/43.

8 Mesela bkz. Bakara, 2/233.

9 Mesela bkz. Al-i İmran, 3/22, Nisa, 4/65.

10 Mesela bkz. Ahzab, 33/56.

11 Mesela bkz. Nisa, 4/94, En’am, 6/54, Yunus, 10/10...

12 Mesela bkz. Maide, 5/16.

13 Mesela bkz. En’am, 6/127, Yunus, 10/25.

14 Mesela bkz. Hud, 11/48, Hicr, 15/46...

15 Mesela bkz. Haşr, 59/23.

16 Mesela bkz. Şuara, 26/81, Sâffat, 37/84.

17 Mesela bkz. Bakara, 2/112, Nisa, 4/125, Al-i İmran, 3/20, Lokman, 31/22.

18 Mesela bkz. Al-i İmran, 3/83, Saffat, 37/1/3...

19 Mesela bkz. En’am, 6/14, Cin, 72/14, Bakara, 2/131...

20 Mesela bkz. Tevbe, 9/74, Hucurat, 49/17.

21 Mesela bkz. Al-i İmran, 3/19, Maide, 5/3.

* Yatık çizgiden önceki sure, sonraki ayet numarasıdır.

dır. Bu sebeple yüce Allah, İbrahim (a.) için; *"İbrahim ne Yahudi ne de Hıristiyan idi, fakat o Allah'ı birleyen (hanîf) bir müslüman idi, müşriklerden değildi"* demiştir (3/67).

İslâm'ın; evlenme, boşanma, sosyal ilişkiler, cezalar, helal-haram ve ibadetler ile ilgili ilkelerinde peygamberlerden peygamberlere bazı farklılıklar olsa da inanç esaslarında bir değişiklik olmamıştır. Hz. Muhammed (a.)'ın ve Kur'an'ın gönderilmesiyle İslâm kemale ermiş ve son şeklini almıştır. *"...Bu gün size dininizi ikmal ettim, size nimetimi tamamladım, din olarak İslâm'dan razı oldum"* (5/3) âyeti bu gerçeği ifade etmektedir.

Son şeklini alan ve kemale erdirilen İslâm'dan başka hak din artık söz konusu değildir. *"Kim İslâm'dan başka bir din ararsa hilsin ki kendisinden (böyle bir din) aslâ kabul edilmeyecektir..."* (5/85) âyeti bunun delilidir.

İslâm; tevhid esasına dayanır, imanda ve ibadette Allah'a ortak koşulmasını şiddetle reddeder. İnsan vasıtasız olarak Allah'a ibadet edebilir, O'ndan af dileyebilir, yardım isteyebilir ve dua edebilir.

İslâm'ın ana hedefi, canın, malın, aklın, ırzın ve dinin korunmasıdır, kısaca insandır, insanın mutluluğudur. İslâm'ın emir ve yasakları da bu amaca yöneliktir. Canı korumak için; intihar, yaralama, cana kıyma, zehirli yiyecek ve içecekler; akli korumak için; alkollü içkiler, sıvı ve katı uyuşturucular; ırzı korumak için; zina ve her türlü fuhuş; malı korumak için; hırsızlık, gasp, yankesicilik, aldatma, hile ve benzeri kötülükler yasaklanmıştır. Dini korumak için namaz, oruç, hac, zekat, zikir, dua ve nefisle mücadele, şirk, küfür ve nifaktan uzak durma gibi görevler farz kılınmıştır.

İslâm; Allah'a, nefesine, ailesine, diğer insanlara, canlılara ve çevreye kaşı görevlerinde insana yol gösterir. Dolayısıyla *İslâm*; insanın inanç, ibadet, evlenme, boşanma, yeme, içme, giyinme, konuşma, yürüme, okuma, düşünme, temizlik, yardımlaşma, şahitlik, hakimlik, işleri ehline verme ve istişare ile yapma... gibi adlî, idarî, hukûkî, ahlâkî, ticârî, ilmî, fikrî, itikâdî, amelî ve sosyal bütün alanlarla ilgili genel kuralları içerir.

Adalet, dürüstlük, erdemli davranış, işleri ehline verme, şûra, din ve vicdan, çalışma ve ticaret, mülk edinme ve seyahat özgürlüğü, mesken masuniyeti, insan haklarına saygı, toplumda iyilikleri hakim kılma, kötülüklerle mücadele, barış, birlik ve kardeşlik İslâm'ın temel ilkeleridir.

İslâm'ın emir ve yasakları, öğüt ve tavsiyeleri, helal ve haramları kısaca bütün ilkeleri temel kaynak olarak âyet ve hadislerle dayanır. Son şeklini alan İslâm Dininin ilkelerinde, hükümlerinde, inanç ve ibadet esaslarında zamanın geçmesiyle bir değişmez olmaz. Din kurallarında artma ve eksilme söz konusu değildir. İslâm, evrenseldir, çağları kucaklar. İlmî, tekniği, teknolojiyi, sanayiye, çalışmayı, üretimi, gelişme ve ilerlemeyi, temizliği, disiplini ve intizamı teşvik eder. Cehaleti, tembelliği, dilencililiği, miskinliği, uyuşukluğu, saygısızlığı, anarşiyi, insanlara yük olmayı, çalışmadan, hile ve haksız yollarla kazanmayı, ahlaksızlığı, sahtekârlığı, rüşveti, tefeciliği, dolandırıcılığı, kumarı, işkenceyi ve benzeri kötülükleri yasaklar.

İslâmî görevlerin, genel olarak iki boyutu vardır. Biri inanma, diğeri, uygulamadır. Kur'an'da bu husus, *"iman ve salih amel"* olarak ifade edilmiştir.

Cibril (a.)'in insan suretinde gelip “İslâm nedir?” sorusuna Hz. Muhammed (a.); “İslâm; Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna tanıklık etmek, namaz kılmak, zekat vermek, hac yapmak ve Ramazan orucu tutmaktır” cevabını vermiştir²². Buhârî ve Müslim'in rivayetinde birinci madde, “Allah'a ibadet edip O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak” şeklindedir²³.

“İslâm beş şey üzerine bina edilmiştir. (Bunlar) Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna tanıklık etmek, namaz kılmak, zekat vermek, hac yapmak ve Ramazan orucu tutmaktır”²⁴ hadisi de yukarıdaki İslâm kavramının tarifiyle örtüşmektedir.

İslâm; sadece hadislerde zikredilen beş ilkeden ibaret değildir. Bu beş ilke, İslâm'ın ana ilkeleridir. İslâm'ın beş şey üzerine bina edildiğini bildiren hadisin ilk maddesini Müslim, İbn Ömer'den yaptığı rivayette, “Allah'ı birlemek” (en yüvahlîdellâhe)²⁵, bir başka rivayette ise “Allah'a ibadet etmek ve Ondan başka (tapılanları) inkâr etmek” (en ya'büdüllâhe ve yekfûre bimâ dûnehû)²⁶ şeklinde zikretmiştir. Bu husus, “(Ey Peygamberim!) De ki: Ey ehl-i kitap! Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze geliniz: Allah'tan başkasına tapmayalım, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım ve Allah'ı bırakıp da birbirimizi rab edinmeyelim. Eğer yüz çevirirlerse “şahit olun ki biz müslümanlarız” deyin” (3/64) ayetinin bir beyanıdır.

“Allah'a ibadet” kavramı, iman dahil İslâmî bütün görevleri içine alır. Dolayısıyla Kur'an ve Sünnette yer alan itikâdî ve amelî bütün görevler, İslâm'ın emirleridir.

Âyet ve hadislerde geçen ve hükmü; farz, vacip, sünnet ve müstehap olan emirlere uymak da, hükmü haram veya mekruh olan yasaklardan sakınmak da ibadettir.

İnsanlar ibadet etmeleri için yaratılmışlar (51/56), bütün peygamberler de insanları Allah'a ibadete davet etmişlerdir.²⁷ “İbadet”; Allah ve Peygamberlerine itaat etmek, emir ve yasaklarına uymaktan ibarettir.

“Emir”, Allah ve Peygamberin insanlardan bir şeyi yapmalarını, “nehiy” ise bir şeyden kaçınmalarını istemeleridir. Zorunluluk ifade etmesi emrin hakiki manasıdır. Mesela;

1. “Allah'a, Peygamberlerine ve indirdiğimiz Kur'an'a iman edin” (64/8),
2. “Namazı dosdoğru kılın ve zekat verin” (2/43),
3. “Birbirinizin gizli şeylerini araştırmayın” (49/12),
4. “Mallarınızı batıl yollarla yemeyin” (4/29),
5. “Tartıyı adaletle tam yapın” (4/29),
6. “Allah için adaletle şahitlik edenler olun” (5/8),
7. “Şahitliği gizlemeyin” (2/283),
8. “Yaptığınız sözleşmeleri yerine getirin” (5/1),
9. “Kadınlara mehirlerini bir hak olarak verin” (4/4)... ve benzeri emirleri zo-

22 Tirmizî, İman, 4, V, 7.

23 Buhârî, İman, 37, I, 38. Tefsir, Sure 31 bab, 2. VI, 20. Müslim, İman, 5. I, 39.

24 Tirmizî, İman, 3, V, 5. Müslim, İman, 21. I, 45.

25 Müslim, İman, 19. I, 45.

26 Müslim, İman, 20. I, 45.

27 A'raf, 7/65, 73, 85; Hud, 11/50, 61, 84.

runluluk ifade eder, bu emirlere uymak farzdır, ibadettir, sevaptır.

Emir, muhtelif mecazi manalarda da kullanılabilir. Mesela;

1. “*İhramdan çıktığınız zaman avlanın*” (5/2),

2. “*Yiyin için*” (7/31),

3. “*Dilediğinizi yapın*” (41/40).

4. “*Alışveriş yaptığınız zaman şahit tutun*” (2/282),

5. “*Kur'an sureleri gibi bir sure getirin*” (2/23)... ve benzeri emirleri zorunluluk ifade etmez. İlk iki emir, *ibahe*, üçüncü emir, *tehdit*, dördüncü emir, *irşad* (yol gösterme), beşinci emir, *ta'ciz* (aciz bırakma) ifade eder. *Ibahe* ifade eden emirleri ibadet niyetiyle yapan, sevap kazanır. Mesela yiyip-içmek mubah olduğu halde ibadetine kuvvet kazanmak için yiyip içilirse bu, ibadet olur. Mubah olan bir emir yerine göre farz da olabilir. Mesela ölmeyecek kadar yiyip içmek farzdır.

Yukarıda zikrettiğimiz ve *hükümü zorunluluk* ifade eden emirlerin ilki, iman, ikincisi, dar manada ibadet; üçüncü ve dördüncüsü ahlak, diğerleri muamelatla ilgilidir. İman, ibadet ve ahlak ile ilgili emirleri yapmak zorunludur ve sevabı muciptir, ancak muamelat ile ilgili emirleri yapmak zorunlu değildir, denilemez. Zorunluluk ifade eden emirler arasında bir ayırım yapmak mümkün değildir. Aslında Allah'ın her emir ve yasağını uygulamak ibadettir. Bu ibadet, isterse namaz gibi kişisel olsun, isterse şahitlik yapmak gibi diğer kişileri ilgilendirsün ve adına muamelat densin fark etmez. Aynı zamanda bu emirlerin her birini uygulamak ahlâkî bir davranıştır. Namaz kılmak da oruç tutmak da, teraziye doğru tartmak da,

şahitliği gizlememek de ahlâkî birer davranıştır. İslâm'ın tamamı güzel ahlaktır. Hz. Âişe validemiz Peygamberimiz (a.)'ın ahlakını Kur'an ahlakı olarak tanıtmış²⁸, Yüce Allah da Peygamber (a.)'a, “*sen büyük bir ahlak üzerisin*” demiştir (68/4). Peygamber (a.)'ın kendisi de; “*Ben salih*,²⁹ *iyi ahlakı tamamlamak için gönderildim*”³⁰ buyurmuş ve imanın en efdalini güzel ahlak olarak bildirmiştir³¹. Dini görevlerde iman, ibâdet, ahlâk, muâmelât, ukûbât ve keffârât şeklindeki ayırım, İslâm hukukçuları tarafından İslâm'ın içeriğini anlatımda kolaylık sağlamak amacıyla yapılmıştır. İmanın ibadet, ibadetlerin iman boyutu vardır. İman etmek kalbin ibadeti olduğu gibi uygulama ile ilgili ameli konulara, ibadet ve ahlak esaslarına inanmak da Allah ve Peygamberin bir emridir. Müslüman, bir ayırım yapmadan bütün emirleri gücü nispetinde yapmaya çalışır. Ancak şurası önemlidir ki, amel ve ibadetler iman'dan bir cüz (parça) değildir.

İslâm kavramını ve içeriğini bu şekilde özet olarak beyan ettikten sonra şimdi “*müslüman*” kavramını tahlile geçebiliriz.

III. MÜSLİM KAVRAMI

“*Müslim*”, İslâm'ı hak din olarak kabul eden kimseye denir. “*Müslim*” kavramı, ülkemizde Farsça “ân” takısıyla “*müslüman*” olarak kullanılmaktadır. İslâm'ı kabul eden insana “*müslüman*” adını veren bizzat Allah'tır:

28 Müslim, Şehadet, 139. I, 512.

29 Ahmed, II, 381.

30 Malik, Muvatta', Hukuk, 8.

31 Ahmed, II, 385.

"O (Allah) bu (Kur'a)ndan önce (ki kitaplarda) da bu (Kur'a)nda da size müslümanlar adını verdi..." (22/78).

Hiz. Âdem (a.)'dan itibaren tevhid dinini kabul eden bütün insanların adı müslümandır. Şu âyetler bu gerçeği ifade etmektedir:

* Nuh (a.), "Ben müslümanlardan olmakla emrolundum" (10/72),

* Musa (a.), "Ey kavmim! Eğer Allah'a iman ediyorsanız, eğer müslümanlar iseniz O (Allah)'a güvenin" (10/84),

* Fravun'un sihirbazları, "Rabb'imiz! Üzerimize sabır dök ve bizi müslümanlar olarak öldür" (17/28).

* Havâiriler, "Biz Allah yolunun yardımcılarıyız, Allah'a iman ettik, şahit ol, biz müslümanlarız" demişlerdir³².

* Süleyman (a.), Saba Melikesi Belkıs'a yazdığı mektupda "...Bana müslümanlar olarak gelin" demiş³³, Belkıs da,

* "Rabbim! Ben nefsimi zulmettim. Artık Süleyman'la beraber âlemlerin Rabb'i Allah'a teslim oldum" demiştir³⁴.

* Boğulmak üzere iken Fravun, "Gerçekten İsrail oğullarının iman ettiğinden başka ilah olmadığına inandım, ben de müslümanlardanım" (10/90) demiştir.

* Hiz. Muhammed (a.), "Bana müslümanlardan olmam emredildi" demiştir³⁵.

* İbrahim ve İsmail (a.), "Rabbimiz! Bizi sana teslim olanlar yap" (2/128),

* Yusuf (a.). "(Rabbim!) Sen benim dünya ve âhirette velimsin. Beni müslüman olarak öldür..." (12/101),

* Salih bir insan, "(Rabbim!) Sana tevbe ettim ve ben müslümanlardanım" (46/15), diye dua etmiştir.

* Yakup (a.), oğullarına, "Oğullarım! Allah sizin için (İslâm) dini(ni) seçti, bundan dolayı sadece müslümanlar olarak ölün" diye tavsiye etmiştir (2/132),

Bütün peygamberler (5/44) ve tevhid dinini kabul eden insanlar müslümanlardır (22/78).

Yüce Allah, bütün insanları müslüman olmaya ve müslüman olarak ölmeye davet etmektedir:

"Tanrınız bir tek tanrıdır. O'na teslim olun" (22/34).

"Size azap gelip çatmadan önce Rabb'inize dönün, O'na teslim olun" (39/54).

"Ey mü'minler! Allah'tan O'na yaraşır biçimde ittika edin ve ancak müslümanlar olarak ölün" (3/102).

Kur'an da insanlar için hidayet, rahmet ve müjde olması için gönderilmiştir (16/89, 102).

Allah, insan ve cinlere İslâm'ı kabul edip etmeme hürriyeti vermiştir. Bu hürriyet içinde müslüman olanlar da olmayanlar da vardır. Kur'an'da cinlerin, "Bizden müslüman olanlar da hak yoldan sapanlar da var" dedikleri bildirilmektedir (72/14). İnsanlar da böyle, kimi mü'min kimi de kafirdir (64/2). Müslüman olan doğru yolu bulmuştur (3/20, 72/14).

İnsan ve cinler dışındaki canlı ve cansız bütün varlıklar, Allah'a teslim olmuşlardır (3/83).

32 Al-i İmran, 3/52, bkz. Maide, 5/111.

33 Neml, 27/31, bkz. Neml, 27/38.

34 Neml, 27/44, bkz. Neml, 27/42.

35 Neml 27/91, bkz. Zümer, 39/11; En'am, 6/14, 71; Mü'min, 40/66).

Müslüman olmayan kafirler, kıyamet günü “keşke müslüman olsaydık” diye temenni edeceklerdir (15/2), ancak bu temenninin bir faydası olmayacaktır. Onun için insan aklını kullanmalı ve müslüman olmalıdır, tâki pişman olmasın.

IV. İMAN-İSLÂM İLİŞKİSİ

Bir insanın müslüman olabilmesi için iman etmesi, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmaması, iki yüzlü olmaması, diliyle söylediğini kalbiyle de tasdik etmesi gerekir. Kur'an âyetlerinin birini dâhi kabul etmeyen veya yalanlayan veya beğenmeyen veya küçümseyen veya alaya alan kimse müslüman olamaz. Müslüman olabilmek için İslâm'ı bir bütün olarak, şeksiz, şüphesiz ve Hz. Muhammed (a.)'ın anladığı, bildirdiği ve beyan ettiği şeklide kabul etmek gerekir.

Şartlarına uygun iman eden insan mü'mindir. İman, İslâm'ın bütünü tasdik etmek ve kabul etmektir. İslâm'ı kabul eden kimse mü'mindir. Dolayısıyla “mü'min” ve “müslüman” İslâm'ı hak din olarak kabul eden insanın iki vasfıdır. Ahzab Shuresinin 34. âyetinde 10 vasıf sayıldıktan sonra, “Allah bunlar için bağış ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır” denilmiştir. Bu 10 vasıftan birincisi olarak, “müslimîn ve müslimât” (müslüman erkek ve müslüman kadınlar), ikincisi olarak da “mü'minîn ve mü'minât” (mü'min erkek ve mü'min kadınlar) zikredilmiştir.

İman eden insan, hem mü'min hem de müslüman olur. Kur'an'da bu gerçeğe işaret eden bir çok ayet vardır. Mesela Havâri-lerin Maide suresinin 111. âyetinde, “iman ettik” dedikten sonra “şahit ol biz müslümanlarız” dedikleri, bir sonraki âyette ise

İsa (a.)'ın kendilerine “eğer mü'minler iseniz Allah'a karşı gelmekten sakının” dediği bildirilmiştir³⁶.

“Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Ya'kub'a ve torunlarına indirilene, Musa'ya ve İsa'ya verilene ve (diğer) peygamberlere Rab'leri tarafından verilene iman ederiz, onlar arasında bir ayırım yapmayız ve biz O'na teslim olanlarız (Ve nahnü lehü müslimûn) deyin” âyetinde yine imanın peşinden sonra müslüman vasfı zikredilmiştir³⁷.

Yüce Allah Peygamber (a.)'a “Sen kör(ler)i düştükleri sapıklıktan çıkarıp yola getirecek değilsin. Sen ancak ayetlerimize iman eden insanlara duyurabilirsin. Onlar müslümandırlar” demiştir (27/81, 30/53). Bu ayette de iman edenler, müslümanlar olarak isimlendirilmiştir.

Melekler, Lut kavmini helak etmek istediklerinde, müslümanları helâkten kurtarmaları ile ilgili olarak; “Orada mü'minlerden kim varsa çıkardık. Zaten orada müslümanlardan bir ev halkından başka kimseyi bulamadık” denilmiştir (51/35-36). Helâk olmaktan kurtarılan insanlar, birinci ayette, “mü'minler”, ikinci ayette “müslümanlar” olarak isimlendirilmişlerdir.

Hendek savaşı ile ilgili olan şu ayette mü'minler şöyle tanıtılmıştır:

“Mü'minler, (düşman) orduları(nı) gördükleri zaman (korkmadılar): Bu Allah'ın ve Rasulü'nün bize va'd ettiği şeydir. Allah ve Resülü doğru söylemiştir, dediler ve bu onların sadece imanlarını ve teslimiyetleri-

36 Bkz. Al-i İmran, 3/52.

37 Bakara, 2/135, bkz. Al-i İmran, 3/84; Ankebut, 29/46.

ni artırdı” (33/22). Bu âyette, “*iman*” ve “*islâm*”, mü’minin iki vasfı olarak zikredilmiştir.

Zikrettiğimiz ayet mealleri göstermektedir ki “*mü’min*” ve “*müslüman*” kavramları hak dini kabul eden insanın iki vasfıdır.

“*Mü’min*, sadece iman eden, *müslüman* ise iman edip islâmî görevleri yapan kimse” şeklinde bir ayırım yapmak doğru değildir. Çünkü Kur’an’da mü’min, bir çok âyette, iman edip salih amel işleyen kimseler olarak tanıtılmıştır (mesela, 8/14, 49/15...). “Cibril hadisinde (*İman*) ve (*İslâm*) kelimeleri farklı şekilde tarif edilmiştir. Öyle ise iman ayrı İslâm ayırıcıdır demek” de doğru değildir, filhakika Cibril hadisinde “*iman*”, “*islâm*” ve “*ihsân*” kavramları arasında bir derecelendirme yapılmıştır. Şöyle ki Cibril’in sorusu üzerine Peygamber (a.) *imanı*; Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe ve kadere inanmak; *İslâm’ı*; Allah’tan başka ilah olmadığına, Muhammed’in O’nun kulu ve elçisi olduğuna tanıklık etmek, namaz kılmak, zekat vermek, hac yapmak ve Ramazan orucu tutmak”; *ihsanı*; Allah’ı görüyormuş gibi ibadet etmek şeklinde tarif etmiştir³⁸.

Bu tariflere göre iman, altı esası tasdik etmekten ibarettir. İmanın tanımında her hangi bir amel zikredilmemiştir. Buna mukabil *İslâm*’ın tanımında kelime-i şehâdet ile birlikte dört amel zikredilmiştir. *Ihsan* ise ibadet görevini en iyi bir şekilde yapmak şeklinde tarif edilmiştir. “*İbadet*” kavramına iman ve amel dahildir. Dolayısıyla insanın, hem imanı hem de amelleri en iyi bir şekilde yapması ihsandır. Hadisteki tanıma göre İslâm kavramı, imanı da içermektedir. Bunu iç içe girmiş dairesel bir şe-

ma olarak düşünecek olursak en içteki daire iman, onun etrafındaki daire İslâm en dıştaki daire de ihsandır.

Bu tarife göre, “sadece iman eden mü’mindir. Bu kimse iman gereği amelleri işlemezse İslâm derecesine yükselmez. Dolayısıyla bu kimse müslüman değildir. Müslüman iman edip salih ameller işleyen kimsedir” şeklinde bir yaklaşımda bulunmak da isabetli bir görüş değildir. Çünkü Kur’an’a baktığımız zaman müminin; hem iman eden hem de salih amelleri işleyen kimseler olarak tanıtıldığını görüyoruz. Mesela Mü’minûn Sûresinde kurtuluşa eren ve Firdevs cennetinin varisi olan mü’minler:

- Namazlarında saygılıdırlar,
- Boş şeylerden yüz çevirirler,
- Zekat (vermek) için çalışırlar,
- Irzlarını korurlar,
- Emanetlerine riayet ederler,
- Ahitlerine uyarlar,
- Namazlarını korurlar,

Şeklinde tanıtılmışlardır.

Bu ameller, İslâmî görevlerin tamamını kapsar. Mesela “namaz, sahibini, bütün kötülüklerden ve yasaklardan alıkoyar” (29/45). Kur’an, mü’minlere bir emanettir. İman, İslâmî görevleri yapmak için Allah’a verilen bir sözdür. Dolayısıyla Mü’minûn Sûresinin ilk dokuz ayeti ile mü’minin, İslâm’ın bütün emir ve yasaklarına uyan kimseler olduğu vurgulanmıştır. Bu hususu, Kur’an’ın başka ayetlerinde de görmek mümkündür.

38 Tirmizî, İman, 4. V, 7, Müslim, İman, 7. I, 40.

Sadece Cibril hadisi esas alınıp İslâmî görevler; namaz, oruç, hac ve zekattan ibaret, demek de doğru değildir. Kur'an ve sünnette yer alan bütün buyrukları uygulamak, müslümanın görevidir.

Kalbiyle inanmadığı halde “zahiren İslâm'a teslim olan, müslüman olduğunu söyleyen kimse” ile “hem kalbiyle iman eden hem de diliyle inandığını söyleyen müslüman” arasında ise fark vardır. “*Bedevîler, “iman ettik” dediler. De ki: “Siz iman etmediniz, fakat “teslim olduk/boyun eğdik” deyin. (Çünkü) iman henüz kalplerinize yerleşmedi*” (49/14) ayeti bu gerçeğin ifadesidir. Ayette bildirildiği gibi imanın yeri kalptir. Kalp ile iman esasları tasdik edilmedikçe dil ile “müslüman oldum” demek müslüman olmaya yetmez. Biz, insan olarak kimsenin kalbini bilemeyeceğimiz için “müslümanım” diyen kimseyi müslüman olarak kabul ederiz, ama o, kalben inanmadıkça Allah katında müslüman değildir. Din literatüründe bu kimsenin adı “münafık”tır.

Kalbiyle inandığı ve bunu diliyle ikrar ettiği halde İslâmî görevlerin tamamını veya bir kısmını yapmayan kimse -İslâmî görevleri inkar edip küçümsemediği müddetçe- müslümandır. Çünkü amel imandan bir cüz değildir. “Amel imana dahildir, dolayısıyla bir emri terk eden veya bir yasağı ihlal eden kimse müslüman değildir” denildiği takdirde yer yüzünde müslüman bulmak mümkün olmaz. Zira her insanın az veya çok eksikliği, kusuru ve yapamadığı bir görevi vardır. Buna mukabil, iman edip müslüman olduğu halde hiçbir İslâmî görevi yapmamak da iman-İslâm gerçeği ile bağdaşmaz. İnandığı gibi yaşamayan insan, bir gün yaşadığı gibi inanmaya başlar. Amellerle beslenmeyen iman, bir gün yok olabilir.

V. MÜSLÜMANIN VASIFLARI

Bir insanın “*müslüman*” vasfını alabilmesi için İslâm'ı bir bütün olarak kabul etmesi ve şartlarına uygun iman etmesi gerekir. İmanında bir eksikliği olan insan müslüman vasfını kazanamaz.

Bir insanın “*kamil bir müslüman*” olabilmesi için ise, İslâm'ın emir ve yasaklarına uyması gerekir. İnsan; emir ve yasaklara uymadığı nispette kemal vasfını kaybeder. Biz bu bölümde, İslâmî görevlerden olup insanı kamil mü'min yapan can alıcı altı hususa değinmekle yetineceğiz.

1. Müslüman salih ameller işler, İslâmî görevler yapar.

İslâm'ın insana yüklediği görevlerden her biri *salih ameldir*. Müslümanın, bu görevleri yapması gerekir. Bu görevlerin en başta geleni İslâm'ın üzerinde bina edildiği namaz, oruç, hac ve zekattır. Zekat görevini zenginler, hac görevini buna imkânı olanlar yapar. Orucu her yıl Ramazan ayında sağlığı yerinde olanlar tutar. Namazı ise erginlik çağına gelmiş kadın-erkek her müslüman günde beş defa hayatının sonuna kadar kılmak zorundadır. İslâm'ın beş temel esasını yerine getiren, Kur'an ve Sünnette yer alan diğer görevleri de yapar. İslâm'ın beş temel esasını yapabilen insan kurtuluşa erer. Necid halkından birinin İslâm'ın ne olduğunu sorması üzerine Peygamber (a.),

- “*İslâm, bir gün ve bir gece içinde beş vakit namazdır*” cevabını vermiştir. Adam,

- “*Bu namazdan başka kılacağım namaz var mı*” diye sorması üzerine Peygamber (a.),

- “Hayır. Ancak nafîle olarak kendiliğinden kılacağıın namaz hariç” demiştir. (Peygamber (a.), İslâm’ın ne olduğunu bildirmek üzere devamla),

- “Bir de Ramazan orucudur” buyurmuştur. Adam yine,

- “Ramazan orucunun dışında tutacağım başka oruç var mı” diye sormuştur. Bunun üzerine Peygamber (a.),

- “Hayır. Ancak nafîle olarak kendiliğinden tutacağın oruç hariç” cevabını vermiştir. Peygamber (a.), ona zekatı da (İslâm’ın esasî olarak) zikretmiştir. Adam yine,

- “Üzerime bundan başkası da olacak mı” diye sormuş, Peygamber (a.) da,

- “Hayır. Meğer ki nafîle olarak kendiliğinden veresin” buyurmuştur. Bunun üzerine Necidli müslüman,

- “Vallâhi bundan ne fazla ne de eksik yapacağım” deyip gitmiştir. Bunun üzerine Peygamber (a.),

- Eğer doğru söylüyorsa bu kimse kurtuluşa ermiştir” buyurmuştur³⁹.

Hadiste İslâmî görevlerden sadece üçü (namaz, oruç ve zekat) zikredilmiştir. Bu hadise dayanarak “sadece üç görevi yapmak yeterlidir” demek mümkün değildir. Bu hadiste İslâm’ın beş temel esasından biri olan hac zikredilmemiştir. Bu diyalog gerçekleştiğinde hac ile ilgili ayetler henüz inmemiş veya anlatımda bir eksiklik olabilir. Sonra İslâmî görevler; namaz, oruç, hac ve zekattan ibaret değildir. Ancak bunlar, ana temellerdir. Müslüman hem bu görevleri hem de Kur’an ve Sünnette zikredilen diğer görevleri yapar. Zira bu hadiste, önceki hadislerde olduğu gibi İslâmî görevlerin tamamı sayılmamakta, sadece ana ilkeler bildirilmektedir.

Kurtuluşa ermenin birinci şartı iman edip müslüman olmaktır. Peygamberimiz (a.), “*Kad eflaha men esleme*” (müslüman olan kurtuluşa ermiştir.) buyurmuştur⁴⁰. Allah’a ortak koşmadan bu dünyadan ayrılan müslüman cennete girecektir. Peygamber (a.), “*Kim Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmadan ölürse cennete girer*”⁴¹, buyurmuştur. Dolayısıyla imanla yaşayıp imanla ölmek çok büyük önem arz etmektedir. Çünkü “*Cennete ancak müslüman olan kimse*”⁴² girebilecektir. Bunun için de imanın; şirk (Allah’a ortak koşma), küfür (ayetleri inkar) ve nifak (iki yüzlülük) tehlikesinden korunması, ibadetlerle beslenmesi gerekir. Dolayısıyla sadece iman etmekle yetinmek aslâ doğru değildir. Amelsiz iman her an sönebilir. Bir insan düşünün ki İslâm’ı bir bütün olarak kabul ediyor, imanında bir eksiklik ve kusur yok. Ama namaz kılmıyor, oruç tutmuyor, malı var zekat vermiyor, imkanı var hacca gitmiyor. Öte yandan içki, kumar, zina, yalan, hile, adam öldürme, gıybet, iftira, gasp, rüşvet, faiz, hırsızlık... gibi İslâm’ın yasakladığı şeylerin hepsini veya bir kısmını işliyor. Kısaca söz, fiil ve davranışlarıyla Kur’an ve Sünnette zikredilen kurallara uymuyor; günah işliyor. Böyle bir insan imanını son nefesine kadar nasıl koruyabilir? Günahlarla kararmış kalbinde iman nasıl durabilir? Kişinin işlediği her günah kalbini karartır. Bu gerçeği Yüce Allah, “*Hayır, onların işleyip kazandıkları*

39 Buhârî, İman, 34. I, 17. Şehâdet, 26. III, 161-162. Müslim, İman, 8. I, 40-41.

40 Müslim, Zekat, 125. I, 730. Tirmizî, Zühd, 35. IV, 576, Ahmed, II, 168.

41 Ahmed, III, 244.

42 Müslim, İman, 387. I, 201.

şeyler, kalplerinin üzerine pas olmuştur" (83/14) ayeti ile bildirmiştir.

Bu itibarla müslüman, gücü nispetinde İslâmî her görevi fert, aile ve toplum hayatında uygulamaya çalışır. Bu, "müslüman hiç günah işlemeyen yaşasın" anlamına gelmez. Zaten buna hiç bir insanın gücü de yetmez. Her insanın az-çok kusuru ve günahı vardır. Önemli olan hiç günah işlememek değil; küfre, nifaka bütünüyle günah bataklığına dalmamaktır. Hiç günah işlemeyen yaşayayım diye kişinin; eşini, işini ve çocuklarını ihmal etmesi, toplumdaki soyutlanıp inzivaya çekilmesi de doğru değildir. İfrat ve tefritten uzak orta bir yol izlenmesi en isabetli olanıdır. Peygamber (a.), "*Bu din kolaylık (dini)dir. Hiç kimse yoktur ki (bu) din hususunda (amellerim eksiksiz olsun diye) kendini zoralsın da din ona galip gelmiş olmasın. Öyle ise ortalama gidin...*" buyurmuştur⁴³. Yüce Allah da Kur'an'da, bizi "*orta bir ümmet yaptığını*" bildirmiştir (2/143).

Müslüman, günahında, bile bile ısrar etmemeli, hemen Allah'ı hatırlayıp tevbe etmelidir (3/135). İbadetleriyle mağrur, günahlarıyla ümitsiz olmamalı, Yüce Allah'ın, "(Ey Peygamberim! Kullarıma tarafından) de ki: "*Ey nefislerine karşı aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Allah bütün günahları bağışlar. Çünkü O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir*" (39/53) müjdesini hiç unutmamalıdır.

Allah'ın kullarına rahmeti ve mağfireti o kadar çoktur ki Peygamber (a.)'ın bildirdiğine göre müslümanın işlediği güzel amellerine on katından yedi yüz katına kadar sevap verilir, buna mukabil kötülükleri misliyle cezalandırılır veya affedilir ve hiç

cezalandırılmaz⁴⁴. Bu, Allah'ın kullarına bir lütfudur.

Müslüman, Allah'ın "ğafûr-rahîm" (=çok bağışlayan, çok merhamet eden) olduğunu da, "azâbü'l-elîm" (=azabı çok acı-tıcı) olduğunu da bilmeli, bütün inanç, söz, fiil ve davranışlarında bunu daima göz önünde bulundurmalıdır. Onun için yüce Allah, Peygamberine kendisini şöyle tanıtmalarını emretmiştir: "(Ey Peygamberim!) *Kullarıma bildir ki: Ben çok bağışlayan, çok merhamet edenim. Ve azabım da çok acı-tıcı azaptır*" (15/49).

Müslüman salih amelleri işleyerek kemale erer. Allah böyle müslümanları Kur'an'da övmektedir: "(İnsanları) Allah'a çağıran, salih ameller işleyen ve müslümanlardan diyen kimseden daha güzel sözlü kim olabilir?" (41/32)

2. Müslüman, yaptıklarını en güzel ve en iyi bir şekilde yapar.

Yüce Allah, "*Kim muhsin olarak yüzünü (özünü) Allah'a teslim ederse o, en sağlam kulpa yapışmıştır*" (31/22).

"*Din yönünden muhsin olarak yüzünü Allah'a teslim eden ve hanîf olarak İbrahim'in dinine uyan insandan daha güzel kim olabilir?*" (4/125).

"*Evet kim muhsin olarak yüzünü Allah'a teslim ederse onun mükâfatı Rabb'inin yanındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.*" (2/112) ayetleriyle müslümanın muhsin olmasını istemektedir. *Muhsin*; imanını, ibadetini ve

43 *Sahih-i Buhârî Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, I, 47, DİB Yayınları.

44 Bkz. Buhârî, İman, 31. I, 15.

amellerini en güzel ve en iyi bir şekilde yapan kimseye denir. Bu itibarla müslüman her işini, en güzel biçimde kaliteli olarak yapmalıdır.

3. Müslüman dürüst insandır.

Dürüstlük, imandan sonra müslümanın birinci vasfıdır. Yüce Allah, “*Sen de seninle beraber tevbe eden (mü’min)ler de emrolunduğun(uz) gibi hep doğru olun. Azgınlık etmeyin, aşırı gitmeyin*” (11/12) buyurmuştur.

“*İslâm’da bana öyle bir söz söyle ki onu senden sonra kimseye sormayayım*” diyen Süfyan b. Abdullah es-Sakafî’ye Peygamber (a.)’ın; “*Allah’a iman ettim de ve dosdoğru ol*” sözü de bu gerçeği vurgulamaktadır⁴⁵.

Söz, fiil ve davranışlarında dürüst olmayan insan, müslümanlığı henüz hazmedememiş demektir.

4. Müslüman, zalimlere meyletmez.

İlâhî iradeye uymayan her inanç, söz, fiil ve davranış zulümdür. Müslüman asla zulmetmez. Zulmetmek şöyle dursun zalimlere en küçük bir meyil bile göstermez. Yüce Allah, “*Sakin zalimlere en küçük bir meyil göstermeyin, sonra size ateş dökünür*” (11/13) buyurmuştur.

Müslüman, namaz ve oruç gibi Allah’a karşı görevlerini ihmal ederek nefesine zulmetmeyeceği gibi; malına, canına, ırzına el uzatarak diğer insanlara da zulmetmez. Bu sebeple Peygamber (a.), “*Müslüman müslümanın kardeşidir, ona asla zulmetmez*⁴⁶, *ona hainlik etmez, onu yalanlamaz, hor ve zelil olarak bırakmaz. Müslümanın müslü-*

mana ırzı, malı ve kanı haramdır”⁴⁷ buyurmuş ve müslümanı, “*müslümanların elinden ve dilinden salim olduğu kimse*”, mümini de, “*insanların mallarına ve canlarına karşı güvende olduğu kimse*” olarak tanımlamıştır⁴⁸.

Müslüman bu tanımlara uygun bir insan olmaya çalışmalıdır.

5. Müslüman, dünya ve âhiret nimetlerini birlikte ister.

Dünyanın da, âhiretin de nimetleri vardır. Allah, bu nimetleri özellikle müslüman kulları için var etmiştir. Dünya nimetlerinden müslüman olmayanlar da yararlanır. Ahiret nimetleri ise sadece mü’minlere özgüdür⁴⁹. Bu itibarla, mü’min, kâfir insan gibi⁵⁰ sadece dünya nimetlerine talip olmaz. Hem dünya nimetlerini hem de ahiret nimetlerini ister (2/201). Dünya ve ahiret nimetlerini elde etmek için bütün gücüyle çalışır. Dünya nimetlerini elde etmek için ahiret nimetlerini unutmadığı gibi rüşvet, faiz, kumar, hile, gasp ve hırsızlık... gibi haram yollardan servet elde etmeye de çalışmaz. Ahiret nimetlerini kazanayım diye dünya nimetlerini de terk etmez.

Rızık için çalışır, üretir ve kazanır. Kazandığından kendisinin, ailesinin ve diğer insanların haklarını verir. Haris değil, kanaatkârdır. Peygamber (a.), “*Müslüman olan, yetecek kadar rızık verilen ve Allah’ın, verdiği nimetlerine karşı kanaatkâr*

45 Tirmizî, Zühd, 35. IV, 576.

46 Müslim, Mezalim, 3. III, 98.

47 Müslim, Birr, 32. Ebu Davud, Edeb, 35.

48 Tirmizî, İman, 12, V, 17.

49 Bkz. A’raf, 7/32.

50 Bkz. Bakara, 2/200.

olan kimsenin kurtuluşa erdiğini” bildirmiştir⁵¹.

6. Müslüman, Allah’a karşı gelmekten sakınır, muttakidir.

Muttaki; kuvvetli bir himayeye girerek korunan, sakınan, kendini muhafaza altına alan, bunun gereği olarak korkan ve çekilen kimseye denir. Kur’an’a göre bir insanın muttaki olabilmesi için iman edip kendisini şirk, küfür ve nifaktan koruması, Allah ve Peygamberin emrettiklerini yapması, yasakları ve haram fiilleri terk etmesi, dünya ve ahirette nefesine zarar verecek şeyleri yapmaktan sakınması gerekir.

Müslüman, Allah’ın, Peygamberin, nefsinin, ailesinin, diğer insanların ve canlıların haklarına riayet eder. Kur’an ve Sünnete uyar, kötülüklerden ve haramlardan sakınır.

VI. MÜSLÜMAN OLMANIN YARARLARI

İnsan, İslâm’ı kabul edip müslüman olduğu zaman, doğru yola girmiş ve gönlü açılmış olur. “Allah, kimi doğru yola iletmek isterse onun göğsünü İslâm’a açar, kimi de sapıtmak isterse onun göğsünü, (o kimse) göğe çıkıyormuş gibi dar ve tıkanık yapar” (6/125) ayeti bu gerçeği ifade etmektedir. Müslüman olmayan insan, dünya nimetlerinden bolca yararlınsa, zevk ü sefa içerisinde olsa bile kalbi huzur içinde olmaz.

“Allah’ın göğsünü İslam’a açtığı kimse Rabb’inden bir nur üzerinde değil midir?” (39/22) ayetinde beyan edildiği üzere müslümanlar, nurlu ve aydın insanlardır. Kalplerindeki iman nuru sîmalarına da yansır.

Yüzlerinde, secde izleri vardır (48/29). Kalpleri Allah’ın zikri ile mutmain olmuş, huzurla dolmuştur (13/28).

Müslüman, bir nimetle karşılaşınca şükreder, bu onun için hayır olur. Bir musibetle karşılaşınca sabreder, bu da onun için hayır olur. Bunu sağlayan, müslümanın imanı ve Allah’a olan güvenidir.

Müslüman, rızık verenin Allah olduğunu, kimine az, kimine çok verdiğini (13/26) bilir ve bunun bir hikmet gereği olduğuna inanır. Bu gerçeği bildiği için zengin ise Allah’a şükreder, Allah’ın verdiği rızıktan muhtaçları da görüp gözetir. Zenginliği ile şımarıp azmaz. Fakir ise haramlara dalmadan bütün gücüyle çalışır, haline şükreder, sıkıntılarına sabreder, kötü yollara düşmez. Başkaları zengin de ben niçin fakirim, diye feryadı figan etmez. “*Kıyamet günü ne malın ne evaldın fayda vermeyeceğini, ancak Allah’a müslüman bir kalple gelen kimsenin fayda göreceği*” (26/88-89) gerçeğine inanır.

Müslüman, Allah’ın rızasını her şeyin üstünde tutar. Dünya nimetleri kendini aldatmaz. Bir gün mutlaka öleceğini, yaptıklarından hesaba çekileceğini, iyi veya kötü amellerinin karşılığını göreceğini bilir ve buna inanır. Bu inancı gereği Allah’ın rızasını, cennet ve nimetlerini kazanmaya çalışır. Bu, asıl hedefidir. Bu hedefe ulaşmak için elinden geleni yapar. Allah’ın, şu ayetlerinde beyan ettiği mutlu kullarından olmak ister:

“*Ey kullarım! Bu gün size korku yoktur ve siz üzülmeceksiniz.* (Çünkü siz, dünya-

51 Müslim, Zekat, 125. I, 730. Benzeri için bkz. Tirmizi, Zühd, 35. IV, 576. Ahmed, II, 168.

da) *ayetlerimize iman etmiş ve müslüman olmuş kimselerdiniz. Haydi cennete girin...*"

"Onların önünde altın tepsiler ve kadehlerle dolaşılır. Orada canlarının çektiği, gözlerin hoşlandığı her şey var ve siz orada ebedi kalacaksınız. İşte yaptığınıza karşılık size miras olarak verilen cennet budur" (43/68-72).

SONUÇ

Sözlükte teslim olmak anlamına gelen "*İslâm*", terim olarak Hz. Adem Peygamberden itibaren Allah'ın insanlara gönderdiği tevhid inancına dayalı hak dinin; "*müslüman*" ise bu dini kabul eden insanın adıdır.

Hak din *İslâm*'ın; evlenme, boşanma, sosyal ilişkiler, cezalar, helal-haram ve ibadetle ilgili ilkelerinde peygamberlerden peygamberlere bazı farklılıklar bulunsa da inanç esaslarında bir değişiklik olmamıştır. Hz. Muhammed (a.)'ın ve Kur'an'ın gönderilmesiyle *İslâm* kemale ermiş ve son şeklini almıştır. *"...Bu gün size dininizi ikmal ettim, size nimetimi tamamladım, din olarak İslâm'dan razı oldum"* (5/3) âyeti bu gerçeği ifade etmektedir.

Son şeklini alan ve kemale erdirilen *İslâm*'dan başka hak bir din artık söz konusu değildir. *"Kim İslâm'dan başka bir din ararsa bilsin ki kendisinden (böyle bir din) asla kabul edilmeyecektir..."* (5/85) âyeti bunun delilidir.

İslâm; tevhid esasına dayanır. İmandan ve ibadette Allah'a ortak koşulmasını şiddetle reddeder.

İslâm'ın ana hedefi, canın, malın, aklın, ırzın ve dinin korunmasıdır. Kısaca insandır, insanın mutluluğudur. *İslâm*'ın emir ve yasakları da bu amaca yöneliktir.

İslâm; Allah'a, nefesine, ailesine, diğer insanlara, canlılara ve çevreye karşı görevlerinde insana yol gösterir.

İman ve *İslâm* Kur'an'da eş anlamda kullanılmıştır. *Mü'min* ve *müslüman* kavramları hak dini kabul eden insanın iki temel vasfıdır. Her mü'min müslüman, her müslüman da mü'mindir.

İnsanın imanında bir noksanlık olursa müslüman vasfını kaybeder. Eğer amelinde bir noksanlık olursa -inkâr söz konusu değilse- bu noksanlık imanına zarar vermez. Ancak, ibadetlerle beslenmeyen amelin son nefese kadar korunması zordur. Çünkü işlenen günahlar kalbin kararmasına sebep olur. İnandığı gibi yaşamayan insan bir gün yaşadığı gibi inanmaya başlayabilir. Dolayısıyla müslüman, fert, aile ve toplum hayatında her türlü, söz, fiil ve davranışlarında *İslâm*'ı esas alması, hayatını buna göre düzenlemesi gerekir. Müslüman *İslâmî* kurallara, emir ve yasaklara, helal ve haramlara ne kadar uyarsa o nispette müslümanlığını kemale erdirmiş, *İslâmî* görevleri ne kadar terk ederse o kadar kemal vasfını yitirmiş olur.

Müslüman, son nefesine kadar mü'min olarak yaşayıp, imanla ölürsü cenneti ve âhiret nimetlerini kazanmış olur.